

תוכן עניינים

1	מבוא
1	חלק ראשון: דיני קניין רוחני – כללי
3	האבחנה בין הליך ההגנה על פטנט לבין הליך הגנה על סוד מסחרי
5	חלק שני: הסוד המסחרי
5	סוד מסחרי מהו
8	הקושי באבחנה בין סוד מסחרי לבין מידע וכישורים של העובד
10	המשמעות למיהות יוצר הסוד המסחרי
11	סייג לאחריות בגין גילוי סודות מסחריים
13	חלק שלישי: הסוד המסחרי והגבלת התחרות מנקודת מבטו של העובד
13	נפקות העדר התחייבות חוזית כלפי המעביד
15	הסיבות המצדיקות מניעת הגבלת חופש העיסוק של העובד
16	הדילמה בפניה ניצב העובד
18	חלק רביעי: הגבלת התחרות מנקודת המבט של האינטרס החברתי
18	היתרונות החברתיים העשויים להצדיק אי תחרות
19	הפגיעה של תניות אי-תחרות בתחרות
20	מה האינטרס לאכוף הסכם העדר תחרות?
22	חלק חמישי: תוקפה של תנייה המגבילה את חופש העיסוק - המצב הנורמטיבי
22	פרשת סער
24	פרשת צ'ק פוינט
26	פרשת גירית
26	סיכום ומסקנות
28	מקורות:

מבוא

ההתפתחויות הטכנולוגיות של העידן הנוכחי "מציבות את התוצרים הרוחניים בחוד החנית של העושר האנושי." מנגד ההתפתחויות הטכנולוגיות המהירות מציבות את השאלה מהו משך ההגנה הראוי על קניינים רוחניים מנקודת המבט של האינטרס הציבורי. אם החברה מסוגלת להתקדם במהירות וביעילות לעבר יעדים טכנולוגיים חדשים, הגנה לאורך זמן על קניינים רוחניים הוא בעייתי מאחר והוא עלול לעכב את ההתקדמות העשויה להיעשות על יסוד הפיתוח הקודם.

הזכויות ביחס לתוצרים הרוחניים, הם בעלי נפקות כלכלית והן בגדר "קניין" המוגן בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו. מול האינטרס החוקתי המוגן, מצוי חופש העיסוק של אלה הבאים במגע עם אותו תוצר רוחני. אותם אלה הבאים במגע עם אותו תוצר רוחני, כפופים לזכויות של בעל התוצר הרוחני. משמעותה המעשית של כפיפות זו היא פגיעה בחופש העיסוק של אותם צדדים אחרים. מכאן שבעניין זה מתעמתות שתי זכויות חוקתיות: הזכות לקניין, וחופש העיסוק. על הדין לאזן בין שתי זכויות אלו, בעיצובן של הזכויות בתחום הרכוש הרוחני.¹

מטרתה של עבודה זו היא לברר את מהותו של התוצר הרוחני מסוג "סוד מסחרי" במסגרת יחסי העבודה בין העובד למעביד.

הדיון בעניין זה מתייחס לשני עניינים שהמעסיק מנסה לכפות על העובד: העניין הראשון הוא התחייבות לשמירה על "הסוד העסקי" של המעביד, והעניין השני הוא התחייבות לאי תחרות. למרות שלכאורה שני עניינים אלה הם נפרדים, ועומדים כל אחד בפני עצמו, הרי כפי שיובהר להלן בעבודה זו, שני עניינים אלה כרוכים זה בזה.

החלק הראשון של העבודה יעסוק בדיני קניין רוחני באופן כללי תוך מתן דגש ל"סוד המסחרי". החלק השני של העבודה ידון במהותו של הסוד המסחרי.

החלק השלישי של העבודה ידון בסוד המסחרי ובהגבלת חופש העיסוק מנקודת מבטו של העובד החלק הרביעי של העבודה ידון בסוד המסחרי ובהגבלת חופש העיסוק מנקודת מבט של החברה החלק החמישי של העבודה ידון במצב הנורמטיבי ביחס לתניה המגבילה את חופש העיסוק

חלק ראשון: דיני קניין רוחני – כללי

קניין רוחני (Intellectual Property) הוא מונח משפטי כללי לזכויות הקשורות ליצירת רוח האדם בטובין ובמשאבים שאינם מוחשיים. מטרת מערך החוקים של זכויות יוצרים נועד להגן על קניינו הרוחני של האדם. ההצדקה להגנה על קניין רוחני זהה להצדקה להגנה על קניין פיזי.²

הנכסים הרוחניים המסורתיים הם זכויות יוצרים, פטנטים מדגמים וסימני מסחר. גם סודות מסחריים ומוניטין נחשבים כסוג של קניין רוחני, למרות שמדובר בזכויות יחסיות שאינן מוגנות באותה מידה שבה מוגנות הזכויות המסורתיות. המשותף לכל הנכסים המוגדרים כקניין רוחני הוא אופיים הבלתי-מוחשי, והעובדה שהם כולם פרי מאמץ מחשבתי או אינטלקטואלי.

¹ מיגל דויטש חוק עוולות מסחריות, תשנ"ט-1999 הגיונות בתחרות וסודות מסחר" הפרקליט מה 128, 130-128 (תש"ס – תשס"א)

² ע"א 513/89 Interlego A/S נ' Exin-Lines Bros. S. A., פ"ד מח(4) 133, פ"ס' 11 (1994)

זכויות היוצרים הן אמצעי בו מגנים דיני הקניין הרוחני על תוצרים תרבותיים ועל היצירה האנושית, המעשירה והמרחיבה את הידע האנושי. דינים אלה חורגים ממסגרת עבודה זו, ולכן אין מקום להרחיב עליהם.

דיני הפטנטים - מטרתם של דיני הפטנטים הינה הענקת הגנה להמצאות טכנולוגיות שיש בהן, בין היתר, חדשנות והתקדמות שהן בבחינת המצאה. ההגנה המוענקת לפטנט הינה אומנם הגנה מונופוליסטית, ואולם היא מוגבלת בזמן. בעל הפטנט רשאי למנוע מאחרים לנצל את הפטנט ללא רשותו לתקופה של עשרים שנה. אחת המטרות העיקריות של המונופול המוענק במסגרת דיני הפטנטים היא מתן תמריץ לפיתוחן של המצאות, אשר יהפכו לנחלת הכלל עם תום תקופת הפטנט.³

מדגמים - מטרתם של דיני המדגמים הוא "להסדיר את ההגנה על צורות חדשניות או מקוריות של מוצרים תעשייתיים, ובלבד שצורות אלו מושכות את עין הצרכן ואינן בעלות אופי פונקציונלי" גם בעל המדגם זוכה למונופול על הצורה המוגנת, וזאת לתקופה של עד חמש עשרה שנה. גם במקרה זה המטרה היא עידוד הפיתוח והיצירה, על ידי מתן זכות שימוש בלבדית לתקופת זמן מוגבלת, כך שבתום התקופה יוכל הציבור כולו ליהנות מפירות יצירה זו. בבסיסה של ההגנה המוענקת לעיצובים חדשניים של מוצרים תעשייתיים עומדת ההכרה בכך, ש"העיצוב התעשייתי משמש מקדם המכירות הראשוני של המוצר, איש יחסי הציבור, של המוצר התעשייתי" ומשקפים הכרה בחשיבות הנודעת לצורת המוצר במסגרת התחרות על ליבם של הצרכנים.⁴

סימן מסחרי - לעומת דיני הפטנטים ודיני המדגמים מעניקים הגנה מונופוליסטית תחומה בזמן, רישום סימן מסחר עשוי להעניק לבעל הסימן מונופולין בלתי מוגבל בזמן ביחס לצורת המוצר. הטעם לכך הוא שהתקופה בה מוענקת הגנה לסימן המסחר ניתנת עקרונית להארכה מספר פעמים בלתי מוגבל. שוני זה בין שתי היצירות הקנייניות ביחס לתקופת המונופולין עלול לגרום לבעלי מדגמים לרשום, עם תום תקופת המדגם את צורת המוצר כסימן מסחר, במטרה להאריך באופן מלאכותי את זכות השימוש הייחודי בצורת המוצר.

גם בעלי פטנטים, שהמוצר שלהם הוא בעל אופי פונקציונלי, עשויים לרשום סימן מסחר על הפטנט, כדי למנוע עשיית שימוש בהמצאה אף לאחר תום תקופת הפטנט. בדרך זו עלולים דיני סימני המסחר לשמש מעין "מסלול עוקף" לדיני המדגמים ולדיני הפטנטים, תוך הפרת האיזון - העומד בבסיסם של דינים אלו – מחד הרצון לתמרץ יצירה ופיתוח ומאידך הרצון לאפשר שימוש ציבורי בעיצובים ובהמצאות.

כך למשל רשמה חברת קוקה קולה כמדגם את צורתו של הבקבוק המכיל את המשקה. לאחר תום תקופת המדגם, הגישה החברה בקשה לרישום צורת הבקבוק כסימן מסחר, ובקשתה סורבה. בית הלורדים קבע כי צורת הבקבוק אינה ניתנת לרישום כסימן מסחר, וזאת מאחר שההגדרה של סימן מסחר מתייחסת אך ורק לדבר מה שהוא חיצוני למוצר, וכי המוצר אינו יכול לשמש כסימן מסחר של עצמו. בית הלורדים לא קיבל את ניסיונה של חברת קוקה קולה להאריך את זכות השימוש הייחודי

³ ע"א 11487/03 August Storck KG נ' אלפא אינטואיט מוצרי מזון בע"מ, פ"ד סב(4) 1, פסקה 13 (2008).
⁴ ע"א 3406/96 סלע חברה למוצרי בטון בע"מ נ' אקרשטיין תעשיות בע"מ (פורסם בנבו 1.3.99).